

Současná legislativa v ochraně veřejného zdraví

JUDr. Z. Krýsová

vedoucí správního oddělení sekce ochrany
a podpory veřejného zdraví MZ

Vymezení některých pojmů

- Veřejným zdravím je zdravotní stav obyvatelstva a jeho skupin. Tento zdravotní stav je určován souhrnem přírodních, životních a pracovních podmínek a způsobem života.
-
- Ochrana a podpora veřejného zdraví je souhrn činností a opatření k vytváření a ochraně zdravých životních a pracovních podmínek a zabránění šíření infekčních a hromadně se vyskytujících onemocnění, ohrožení zdraví v souvislosti s vykonávanou prací, vzniku nemocí souvisejících s prací a jiných významných poruch zdraví a dozoru nad jejich zachováním. Ohrožením veřejného zdraví je stav, při kterém jsou obyvatelstvo nebo jeho skupiny vystaveny nebezpečí, z něhož míra zátěže rizikovými faktory přírodních, životních nebo pracovních podmínek překračuje obecně přijatelnou úroveň a představuje významné riziko poškození zdraví.

Základní přehled zákonné úpravy:

- Základními právními předpisy jsou:
- zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů; v současné době se připravuje další novela
- zákon č. 120/2002 Sb., o podmínkách uvádění biocidních přípravků a účinných látek na trh a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění novel z r. 2004, 2005 a 2008
- Na tyto zákony navazují prováděcí právní předpisy, vydané ve formě nařízení vlády nebo vyhlášek Ministerstva zdravotnictví

Podzákonné předpisy:

- nařízení vlády o ochraně zdraví před nepříznivými účinky hluku a vibrací
- nařízení vlády o ochraně zdraví před neionizujícím zářením
- nařízení vlády, kterým se stanoví vzor služebního průkazu

Podzákonné předpisy:

- **Vyhláška:**
- kterou se stanoví požadavky na pitnou vodu a rozsah a četnost její kontroly
- kterou se stanoví hygienické požadavky na výrobky určené k přímému styku s pitnou nebo surovou vodou, chemické látky a chemické přípravky určené k úpravě surové vody na vodu pitnou a vodárenské technologie, podmínky hodnocení výrobků určených k přímému styku s pitnou nebo surovou vodou a náležitosti žádostí (o požadavcích na výrobky přicházející do přímého styku s vodou a úpravu vody)
- kterou se stanoví hygienické požadavky na koupaliště ve volné přírodě, umělá koupaliště a sauny a hygienické limity mikrobiálního a parazitologického znečištění venkovních hracích ploch
- kterou se stanoví hygienické požadavky na prostory a provoz zařízení pro výchovu a vzdělávání
- o zotavovacích akcích pro děti a mládež
- podmínky vnitřního prostředí vybraných staveb

Vyhláška:

- k provedení některých ustanovení upravujících podmínky předcházení vzniku a šíření infekčních onemocnění a hygienické požadavky na provoz zdravotnických zařízení a ústavů sociální péče
- o očkování proti infekčním nemocem
- kterou se provádí § 45 zákona o ochraně veřejného zdraví v otázce úhrady nákladů vyšetření infekčních onemocnění
- kterou se stanoví podmínky provedení odborné zkoušky znalostí nutných k ochraně veřejného zdraví při výkonu činností epidemiologicky závažných a zkoušky odborné způsobilosti v oboru speciální ochranné dezinfekce, dezinsekce a deratizace
- kterou se stanoví hygienické požadavky na stravovací služby a zásady osobní a provozní hygieny pro výkon činností epidemiologicky závažných
- o hygienických požadavcích na výrobky pro styk s potravinami
- o hygienických požadavcích na hračky a výrobky pro děti ve věku do 3 let
- o kosmetických prostředcích
- kterou se stanoví kritéria, faktory a limity pro zařazování prací do kategorií, limitní hodnoty ukazatelů biologických expozičních testů a náležitosti hlášení prací s biologickými činiteli (podmínky pro zařazování prací do kategorií)

přímo použitelné předpisy ES na shora uvedeném úseku:

- stravovací služby - nařízení (ES) 178/2002 a nařízení (ES) 852/2004;
- výkon státního dozoru na úseku potravin a výrobků přicházejících do styku s potravinami dále nařízení (ES) 882/2004
- výrobků pro styk s potravinami - nařízení (ES) 1935/2004 a související nařízení (ES)
- chemická bezpečnost výrobků pro styk s vodou a předmětů běžného užívání – nařízení (ES) 1907/2006 (REACH)
- připravuje se nařízení ES pro kosmetické prostředky a výrobky pro styk s potravinami

zákon č. 120/2002 Sb., podzákonné předpisy a přímo použitelné předpisy ES

- Zákon o podmínkách uvádění biocidních přípravků a účinných látek na trh a o změně některých souvisejících zákonů:
- Vyhláška:
- kterou se stanoví obsah žádosti a podrobná specifikace údajů předkládaných před uvedením biocidního přípravku nebo účinné látky na trh
- kterou se stanoví podrobná specifikace zásad a postup hodnocení biocidních přípravků a účinných látek
- **přímo použitelnými předpisy ES je upravena problematika**
- hodnocení účinných látek biocidních přípravků, uvedených na trh v členských státech EU po datu 14. května 2000 - nařízení (ES) 1896/2000, nařízení (ES) 1451/2007

Další základní zákony upravující působnost orgánů ochrany veřejného zdraví

- zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích,
- zákon č. 356/2003 Sb., o chemických látkách a chemických přípravcích,
- zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele,
- zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce,
- zákon č. 309/2006 Sb., kterým se upravují další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v pracovněprávních vztazích a o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy (zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci)
- zákon č. 102/2001 Sb., o obecné bezpečnosti výrobků
- zákon č. 160/1992 Sb., o zdravotní péči v nestátních zdravotnických zařízeních,
- zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezování znečištění, o integrovaném registru znečišťování

-
- zákon č. 254/2001 Sb., o vodách,
 - zákona č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší,
 - zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech,
 - zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví,
 - zákona č. 353/1999 Sb., o prevenci závažných havárií,
 - zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí,
 - zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému,
 - zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.
 - zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení
 - zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR
 - zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí
 -

Výkon státní správy v ochraně veřejného zdraví

Státní správu v ochraně veřejného zdraví vykonávají

- a) **Ministerstvo zdravotnictví,**
-
- b) **krajské hygienické stanice,**
-
- c) **Ministerstvo obrany a Ministerstvo vnitra,**
-
- d) **Ministerstvo dopravy,**
-
- e) **Ministerstvo pro místní rozvoj,**
-
- f) **Ministerstvo životního prostředí,**
-
- g) **krajské úřady.**
- Soustavu orgánů ochrany veřejného zdraví tvoří správní úřady uvedené v odstavci 1 písm. a) až c).

Působnost MD, MMR, MŽP a KÚ:

- **Ministerstvo dopravy, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo životního prostředí, krajské úřady plní podle zákona o ochraně veřejného zdraví úkoly v oblasti hodnocení a snižování hluku z hlediska dlouhodobého průměrného hlukového zatížení životního prostředí.**

Zařízení ochrany veřejného zdraví

- Vedle správních úřadů působí v ochraně veřejného zdraví zařízení ochrany veřejného zdraví, a to:
 - - **ZDRAVOTNÍ ÚSTAVY** se sídlem v Praze, Kolíně, Českých Budějovicích, Plzni, Karlových Varech, Ústí nad Labem, Liberci, Hradci Králové, Pardubicích, Jihlavě, Brně, Olomouci, Ostravě, Zlíně
 - - **STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV** se sídlem v Praze

Zdravotní ústavy:

- **Zdravotní ústavy a Státní zdravotní ústav:**
- - jsou založeny zákonem (§ 86 zákona o ochraně veřejného zdraví)
- - nevykonávají státní správu
- - jsou zřízeny jako zdravotnická zařízení, příspěvkové organizace, k nimž funkci zřizovatele plní Ministerstvo zdravotnictví
- - jejich hlavní činnost upravuje zákon

ZÁKLADNÍ POPIS ORGÁNŮ A ZAŘÍZENÍ OCHRANY VEŘEJNÉHO ZDRAVÍ

- **MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ** je ústředním orgánem státní správy na úseku ochrany veřejného zdraví.
- V Ministerstvu zdravotnictví se zřizuje funkce hlavního hygienika České republiky, který ve věcech ochrany veřejného zdraví vystupuje jako orgán Ministerstva zdravotnictví.

Krajské hygienické stanice

- jsou správními úřady působící v zákonem stanoveném správním obvodu. Krajská hygienická stanice, která působí ve správním obvodu hlavního města Prahy, se označuje jako Hygienická stanice hlavního města Prahy
- statutárním orgánem krajské hygienické stanice je ředitel. správní obvody a sídla KHS stanoví příloha č. 2 zákona
- krajské hygienické stanice mají územní pracoviště v místech stanovených v příloze č. 3 zákona č. 258/2000 Sb.:
 - územní pracoviště jsou součástí krajské hygienické stanice
 - zákon nestanoví specifické úkoly územních pracovišť

Působnost ministerstev vnitra a obrany

- - MV vykonává úkoly státní správy v oblasti ochrany veřejného zdraví včetně státního zdravotního dozoru v bezpečnostních sborech, s výjimkou Vězeňské služby České republiky, v Ministerstvu vnitra a organizačních složkách státu a příspěvkových organizacích zřízených v jeho působnosti včetně jimi užívaných staveb a zařízení zřízených Ministerstvem vnitra.
- - MO vykonává úkoly státní správy v ochraně veřejného zdraví včetně státního zdravotního dozoru v ozbrojených silách, v Ministerstvu obrany a v jeho působnosti zřízených organizačních složkách státu a příspěvkových organizacích a nad jimi užívanými objekty;

Úkoly Ministerstva zdravotnictví

- je **DRUHOSTUPŇOVÝM ORGÁNEM STÁTNÍ SPRÁVY** (zejména řídí a kontroluje činnost krajských hygienických stanic, rozhoduje o opravných prostředcích proti rozhodnutí KHS; přezkoumává kontrolní plány KHS)
- odpovídá za tvorbu národní politiky na tomto úseku
- zajišťuje mezinárodní spolupráci a plní úkoly vyplývající z mezinárodních smluv v ochraně veřejného zdraví
- řídí očkování
- rozhoduje jako prvostupňový orgán ve věcech taxativně vymezených zákonem a plní další taxativně vymezené úkoly státní správy na tomto úseku; přijímá opatření na základě a v mezích přímo použitelných předpisů Evropských společenství
- vyhláší nebezpečné výrobky, vyskytují-li se na území přesahujícím území kraje
- ve věcech přesahujících území kraje rozhoduje o mimořádných opatřeních při epidemii a nebezpečí jejich vzniku; stanoví ochranná opatření před zavlečením infekčních onemocnění ze zahraničí
- usměrňuje výkon státní správy prováděný MV a MO
- sestavuje celorepublikové programy ochrany a podpory veřejného zdraví
- sestavuje strategické hlukové mapy a pořizuje souhrn akčních plánů pořízených krajskými úřady a Ministerstvem dopravy

Základní úkoly KHS

- vykonávají státní zdravotní dozor a plní další úkoly státní správy v ochraně veřejného zdraví, pokud není příslušné MZ, MV nebo MO,
- rozhodují ve věcech kategorizace prací a ochrany zdraví zaměstnanců
- náleží jim přijímat opatření k ochraně před vznikem a šířením infekčních onemocnění
- plní úkoly dotčeného správního úřadu
- projednávají správní delikty a přestupky na úseku ochrany veřejného zdraví

Hlavní činnost zdravotních ústavů

- v hlavní činnosti zejména:
- provádí pro účely výkonu státního zdravotního dozoru vyšetřování a měření složek životních a pracovních podmínek, výrobků, biologického materiálu
- provádí biologické expoziční testy
- sledují ukazatele zdravotního stavu obyvatelstva
- provádí monitorování vztahů zdravotního stavu obyvatelstva a faktorů životního prostředí a životních a pracovních podmínek
- připravují podklady pro hodnocení a řízení zdravotních rizik a pro činnost orgánu ochrany veřejného zdraví jako složky integrovaného záchranného systému

Hlavní činnost SZÚ

- připravuje podklady pro národní zdravotní politiku
- zajišťuje metodickou a referenční činnost na úseku ochrany veřejného zdraví
- provádí monitorování a výzkum vztahů životních podmínek a zdraví
- provádí kontrolu kvality poskytovaných služeb v ochraně veřejného zdraví
- provádí postgraduální výchovu v lékařských oborech ochrany a podpory zdraví a pro zdravotní výchovu obyvatelstva
-
- Další úkoly zdravotních ústavů a Státního zdravotního ústavu stanoví Ministerstvo zdravotnictví statutem.

Působnost orgánů ochrany veřejného zdraví:

- Věcná působnost
- **PÉČE O ŽIVOTNÍ A PRACOVNÍ PODMÍNKY** zahrnuje problematiku na úsecích:
 - - Voda a výrobky přicházející do přímého styku s vodou, chemické přípravky a vodárenské technologie; koupaliště a sauny
 - - prostory a provoz škol, předškolních a školských zařízení, zařízení sociálně výchovné činnosti a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc; zotavovací akce a jiné akce pro děti, školy v přírodě
 - - vnitřní prostředí staveb a hygienické požadavky na venkovní hrací plochy
 - - výkon činností epidemiologicky závažných a ubytovací služby; provozování stravovacích služeb
 - - předměty běžného užívání (materiály a předměty určené pro styk s potravinami upravené přímo použitelným předpisem Evropských společenství, hračky, kosmetické prostředky a výrobky pro děti ve věku do 3 let, s výjimkou výrobků uvedených dříve)
 - - hluk a vibrace v komunálním prostředí; neionizující záření v komunálním prostředí
 - - ochrana zdraví při práci: kategorizace prací a rizikové práce, používání biologických činitelů a azbestu; jakost teplé voda pro osobní hygienu zaměstnanců
- nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky

Působnost orgánů ochrany veřejného zdraví:

- **PŘEDCHÁZENÍ VZNIKU A ŠÍŘENÍ INFEKČNÍCH ONEMOCNĚNÍ**
- - provoz zdravotnických zařízení a ústavů sociální péče (týdenní stacionáře, domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy pro seniory a domovy se zvláštním režimem)
- - očkování a spolupráce orgánů ochrany veřejného zdraví se zdravotnickými zařízeními
- - ochranná dezinfekce, dezinfekce a deratizace
- - ochrana veřejného zdraví při zjištění výskytu infekčního onemocnění; hlášení infekčních onemocnění a zacházení s biologickým materiálem; epidemiologické šetření, opatření, kterým jsou povinny se podrobit fyzické a právnické osoby, provedení karantény a ohniskové ochranné dezinfekce, dezinfekce a deratizace; mimořádná opatření při epidemii a nebezpečí jejího vzniku; povinné léčení infekčních onemocnění; podmínky vyšetřování nákazy vyvolané virem lidského imunodeficitu; systém epidemiologické bdělosti
- - opatření před zavlečením infekčních onemocnění ze zahraničí.

VÝKON STÁTNÍHO ZDRAVOTNÍHO DOZORU:

- Základním úkolem KHS a ve vymezeném rozsahu i MV a MO je výkon státního zdravotního dozoru.
- Státní zdravotní dozor
- je formou státní kontroly
- výkon státní kontroly upravuje zákon o státní kontrole (zák. č. 552/1991 Sb.)
- státní kontrola je definována jako kontrolní činnost kontrolních orgánů zaměřená na hospodaření s finančními a hmotnými prostředky České republiky a plnění povinností vyplývajících z obecně závazných právních předpisů nebo uložených na základě těchto předpisů.
- státní zdravotní dozor je zaměřen na plnění povinností stanovených zákonem nebo přímo použitelným předpisem ES nebo rozhodnutím anebo opatřením vydaným na jejich základě.
- zákon o státní kontrole upravuje kontrolní řád - tj. oprávnění kontrolních orgánů a práva a povinnosti kontrolovaných osob
- podle tohoto kontrolního řádu postupují kontrolní orgány uvedené v § 2 tohoto zákona jen v těch případech, kdy zvláštní zákon nestanoví jiný postup.
- zákon o ochraně veřejného zdraví upravuje některé odchylky od kontrolního řádu:

Přizvání odborně způsobilé osoby k výkonu státního zdravotního dozoru

- - zaměstnanci orgánů ochrany veřejného zdraví jsou oprávněni přizvat k účasti na plnění úkolů zaměstnance zdravotního ústavu, popřípadě jiné odborně způsobilé osoby. Tito zaměstnanci zdravotního ústavu a jiné odborně způsobilé osoby mají práva a povinnosti kontrolních zaměstnanců, a to v rozsahu pověření daného jim příslušným orgánem ochrany veřejného zdraví. Kontrolované osoby jsou povinny umožnit jim výkon oprávnění v rozsahu pověření.

PRAVOMOC ORGÁNŮ OCHRANY VEŘEJNÉHO ZDRAVÍ

- Při výkonu státního zdravotního dozoru orgány ochrany veřejného zdraví v rozsahu své působnosti zejména:
- - mohou pozastavit výkon činnosti, pokud při ní byly porušeny povinnosti v ochraně veřejného zdraví, a to do doby odstranění závady,
- - mohou předběžným opatřením pozastavit uvedení na trh, distribuci a prodej výrobků podezřelých z nebezpečnosti; mohou nařídit vyřazení z distribuce a prodeje výrobků, které nesplňují požadavky stanovené tímto zákonem nebo zvláštním právním předpisem a na jejich základě vydaným rozhodnutím nebo opatřením orgánu ochrany veřejného zdraví, nebo zakázat jejich uvádění do oběhu nebo na trh,
- - mohou prověřovat znalosti nutné k ochraně veřejného zdraví u fyzické osoby vykonávající činnosti epidemiologicky závažné,
- - mohou zakázat nebo omezit používání nejakostní pitné vody, teplé vody nebo vody jiné jakosti nebo nařídit větší četnost kontroly vody
- - mohou zakázat používání vody v koupališti a to i jen pro některé skupiny obyvatel

-
- - mohou zakázat provoz pískoviště venkovní hrací plochy určené pro hry dětí, nejsou-li dodrženy stanovené hygienické limity nebo provozní řád (§ 13 odst. 2), a to do doby odstranění závady,
 - - mohou stanovit podmínky konání školy v přírodě, zotavovací akce nebo jiné podobné akce pro děti (§ 12) a v případě ohrožení veřejného zdraví školu v přírodě, zotavovací akci nebo jinou podobnou akci pro děti zakázat,
 - - mohou odejmout povolení vydané podle zákona, nespĺňuje-li osoba podmínky, za kterých bylo povolení vydáno, nebo je-li ohroženo veřejné zdraví
 - - mohou pozastavit provoz nebo používání zdroje hluku, vibrací nebo zdroje neionizujícího záření, je-li to nezbytné k ochraně veřejného zdraví,
 - - mohou nařídít provedení sanitace nebo změnu technologického postupu výroby nebo přípravy pokrmu,
 - - mohou uložit určení a měření faktorů životních a pracovních podmínek ke zjištění, zda není ohroženo veřejné zdraví nebo určení příčiny poškození zdraví,
 - - mohou uložit zajištění zpracování hodnocení zdravotních rizik osobě, jejíž činnost je nebo může být zdrojem takového rizika,
 - - mohou nařídít okamžité uzavření provozovny nebo pozastavení výkonu činnosti na dobu nejdéle 2 následujících provozních dnů od okamžiku zjištění porušení povinnosti, které může mít za následek ohrožení života nebo zdraví.

Na úseku prevence infekčních onemocnění KHS:

- **vedle výkonu státního zdravotního dozoru**
- **provádějí epidemiologické šetření upravené zákonem. V jeho rámci jsou fyzické i právnické osoby povinny sdělit na výzvu zaměstnance orgánu ochrany veřejného zdraví okolnosti důležité v zájmu epidemiologického šetření.**

Ukládání pokut za správní delikty - oprávnění

KHS, MV, MO

- pokutu lze uložit za správní delikt, jehož skutková podstata je formulována dosud jako nesplnění nebo porušení povinnosti stanovené zákonem o ochraně veřejného zdraví, zvláštním právním předpisem nebo na jejich základě vydanými rozhodnutími či opatřeními orgánu ochrany veřejného zdraví, přímo použitelným předpisem Evropských společenství, právním předpisem podle § 85 a za nesplnění nebo porušení povinností stanovených zvláštními právními předpisy k ochraně zdraví při práci a k zajištění a výkonu závodní preventivní péče
- pokutu lze uložit do výše 2 000 000 Kč,
- došlo-li však nesplněním nebo porušením povinností podle odstavce 1 k poškození zdraví fyzických osob, vzniku nebo hrozbě epidemie, může být výše pokuty až 3 000 000 Kč
- od uložení pokuty lze za podmínek zákona upustit

Přestupkové řízení – zák. 200/1990 Sb.

- KHS náleží trestat fyzické osoby za spáchání přestupků na úseku ochrany veřejného zdraví
- Tyto přestupky představují díl přestupků na úseku zdravotnictví

Blokové řízení

V blokovém řízení mohou projednávat orgány ochrany veřejného zdraví přestupky na úseku zdravotnictví podle § 29 odst. 1 písm. a), jde-li o nepodrobení se povinnému vyšetření nebo léčení infekčního onemocnění, § 29 odst. 1 písm. b), c), d), jde-li o padělání nebo úmyslné neoprávněné změnění zdravotního průkazu, § 29 odst. 1 písm. e), jde-li o porušení povinnosti při zacházení s nebezpečnými chemickými látkami a přípravky, § 29 odst. 1 písm. f), h) až j), n) a o),

-
- **Děkuji za pozornost**